

Gør markerne til gode levesteder for vildtet

Det behøver ikke at være så svært at skabe bedre forhold til agerlandets dyr. Læs her om enkelte tiltag til gavn for vildtet.

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Gør markerne til gode levesteder for markvildtet

Ovenstående er titlen på et faktaark, der er udarbejdet som en del af projektet "NaturFarmtest om markvildt". Titlen skulle måske have været: Gør igen markerne til gode levesteder for markvildtet.

I det efterfølgende vil vi kort redegøre for, hvordan vi er kommet så galt af sted. Hvad er nogle af årsagerne hertil, og hvad kan der gøres for at rette op på det. Hvad er der af muligheder, - og hvad er der af begrænsninger.

Hvorfor er agerlandsarterne gået tilbage

I gennem de sidste mange år er en række dyre- og fuglearter knyttet til agerlandet gået stærkt tilbage. Velkendte eksempler er haren og agerhønen, men også arter som lærke, vibe og andre jordrugende fugle er hårdt trængte i det åbne land. Ændringer i landbrugsdriften og landbrugsstrukturen er uden tvivl en del af forklaringen. Sammenlægning til store marker, mindre afgrødevaariation og specialisering i kvæg-, svine- og planteavlslbedrifter, har medført, at de store dyrkningsflader langt fra opfylder levestedets betingelser for disse arter. Haren mangler attraktiv grøntføde midt på sommeren i intensive kornsædskifter. Agerhønsene savner redskjul og insektføde til deres kyllinger samt vinterdækning. Store effektivt drevne korn-, raps- og majsmarker er reelt set uinteressante for de fleste dyre- og fuglearter.

Hvad skal der gøres

Ved at gøre sig klart, hvad der mangler i agerlandet, kan en målrettet indsats hæve værdien af de dyrkede marker for vildtet. Etablering af vildtstriber, barjordsstriber, insektvolde, kortslåede græsbræmmer, sprøjtefrie randzoner m.v. kan forbedre vildtets levevilkår. Optimeres strukturen bl.a. langs markkanten, kan der skabes både redskjul, føde, dækning og spredningsveje for arter som harer, agerhøns og en række andre fugle. Samtidig tilgodeses en lang række insekter.

Udenlandske erfaringer

I England har man gennem efterhånden mange år afprøvet og bevist effekten af at udlægge såkaldte Conservation Headlands langs markskel, levende hegn og diger m.v. Konceptet består oftest yderst af en bræmme med langt græs. Dernæst en kortslået græsstribe og/eller en barjordsstribe. Afgrøden begynder med en udsået vildtstribe eller en sprøjtefri randzone i hovedafgrøden. Nedsat udsæds- og gødningsmængde de første meter af afgrøden vil komplementere dette markkanttiltag.

Tænk vildtpleje ind i din markplan

Under udarbejdelse af markplanen er det oplagt, at du tager en snak med din planteavlskonsulent om, hvordan eventuelle vildtplejetiltag kan indgå på din bedrift. Mulighederne for at lave vildtplejetiltag er med tiden blevet mindre bureaukratiske. Blandt mulighederne er etablering af: Vildtstriber, barjordsstriber og insektvolde.

OK på enkeltbetalingsarealer

De nævnte tiltag kan laves inden for reglerne om Enkeltbetaling. Vildtstriberne må max. være 6 m brede. Barjordsstriber og insektvolde højst 2 m. brede. Placeres de tre tiltag side om side, må de tilsammen max. være 10 m. brede. Barjordsstriben skal placeres i markkanten, men må som noget nyt fra 2011, gerne ligge ud mod marken – frem for som sidste år, hvor den skulle placeres ind mod markkanten. Det betyder, at insektvolde, barjordsstriber og vildt- og græsstriber kan indgå i det støtteberettigede areal. De skal ikke indtegnes eller anmeldes særskilt, men udgør blot en del af det dyrkede areal. Det giver altså ikke noget administrativt bøvli at lave disse forbedringer for vildt og natur på sine dyrkede marker.

Erfaringerne fra projektet

Landmændenes svar på spørgeskema

Der er i forbindelse med projektet iværksat følgende tiltag hos de 4 landmænd:

Insektvolde, vildtstriber, etableret barjordsstriber og etableret vildtager/fodermarker.

Blandt de deltagende landmænd har 3 tidligere lavet natur- og vildttiltag, men ikke systematisk. Som begrundelse for ikke tidligere at have igangsat flere tiltag fremhæves manglende viden om nytteverdi og mere konkret rådgivning.

Motivet til at lave markvildttiltag er et ønske om at få mere natur og jagtbart vildt på ejendommen. Her fremhæves primært bedre forhold for agerhøns og harer, et generelt ønske om større variation i ejendommens vildt, samt et ønske om et højere jagtudbytte.

På spørgsmålet om, hvad landmændene mangler eller ønsker for fremover selv at fortsætte med markvildtstiltagene, nævnes, at det nok primært handler om psykologi – at tage skridtet og tænke anderledes. Det at blive mindet om at få etableret tiltagene er godt. Derudover er der barrieren ved at skulle tænke i nye baner og acceptere, at der skal være andet end afgrøder på marken. F.eks. kan midtmarksstriber skurre lidt i øjnene og være en barriere. Det bliver også nævnt, at det vil være godt løbende at blive inspireret og få nye ideer. Måske kunne fælles (mindre) maskiner med naboerne til brug ved etablering af markvildttiltag være en god ide.

Endvidere mener landmændene i projektet, at årsagen til, at der ikke er flere landmænd, der har markvildttiltag, kan være den psykologiske barriere og holdning om produktion frem for natur. Især for de unge landmænd spiller økonomi og fokus på produktion nok en ikke uvæsentlig rolle.

Som den væsentligste årsag nævnes, at det primært er et spørgsmål om at huske at få igangsat tiltag og efterfølgende at få passet tiltagene. Man skal være sikker på, at tiltagene lykkes. Det skal være enkelt og overskueligt. Bliver det for besværligt, får man det ikke gjort (specielt grej m.v.).

Tilskud er ikke så væsentligt. Det afgørende er manglende viden om værdien af det arbejde, man gør, frygten for at overtræde regler og så det ekstra besvær, det giver i forbindelse med markarbejdet. Derudover nævnes frygt for, at friheden til fremover selv at bestemme over arealerne kan forsvinde.

Faglig og praktisk vurdering

Vildstribes

Flere af vildstribes blev først sået ret sent i efteråret, hvilket bevirkede en lidt svag udvikling inden frosten satte ind. Ved forholdsvis sen forårssåning opnås variation i planternes udviklingstrin, og dermed et fødegrundlag på det tidspunkt, hvor øvrige planter (afgrøden) er uinteressant for mange arter. Afgrøden giver dækning, vildtageren giver føde (frø, grønføde, insekter).

Det kan ofte være svært at forudse, hvilke arter vil komme til at dominere (ved blandinger). Det afhænger bl.a. af fugtighedsforholdene ved såning og efterfølgende (herunder især sådybde.)

Blomstrende vildstribes giver en summen af insekter. Foto: Chr. Thormann Nielsen.

Barjordsstribes

På barjordsstribes er der stor aktivitet, spor og tegn på, at fuglene støvbader eller baler for at rense fjerdragten. Dette også selvom stribes ikke er holdt helt sorte. Grønne spirer virker også som føde.

Insektvolde

Skal der laves insektvolde på sandjord, vil det nok være fornuftigt at lave dem lidt højere end på lerjord, da de på sigt må formodes at synke sammen og blive udjævnede. På den anden side vil dræneffekten være OK selv ved en lille vold. Bedre med lidt frem for ingen vold. Skal insektvolden sås med maskine, skal den være bred. Dette vil ofte bevirke, at området tættest på volden vil blive gjort mager, da mulden jo lægges op i selve volden. Kan der startes med at pløje udad først, kan man måske lave en næringsfattig vold og få god vækst nær volden.

Selv på en insektvold, hvor jorden er sandet, er der gode muligheder for få god etablering af græsset. En tidlig etablering eller efterårsetablering må dog foretrækkes. Slåning efterfølgende særligt mod rodukruddet kan være nødvendig. Alternativt til insektvolde kan der laves smalle stribes med insektvoldsgræsblending. Altså uden vold. Det vil lettere kunne accepteres af mange landmænd og vil formentlig også have en væsentlig funktion.

Vildstribes mod eksisterende græsmark, i midten en ny insektvold, der er slået for at rodukruddet ikke skal blive for dominerende i etableringsfasen, yderst mod anden mark en barjordsstribe. Foto: Chr. Thormann Nielsen.

Kom i gang

Har ovenstående givet lyst til at lave nogle af de omtalte tiltag, så er det bare at "komme i gang". Der er mulighed for mange gode kombinationer indenfor enkeltbetalingens rammer.

Som supplement til artiklens billeder foreslår vi, at man går en tur "derude" og tænker mulighederne igennem. Du kan også henvende dig til din planteavls- eller natur- og vildtkonsulent.

Find inspiration i [faktaark](#)

God arbejdslyst.